

Lietuvos Respublikos Seimo

*Iškilmingas minėjimas,
skirtas Sąjūdžio 30-mečiui*

2018 m. birželio 4 d.

Stenograma

E. leidinį parengė

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
DOKUMENTŲ DEPARTAMENTO STENOGRAMŲ SKYRIUS

Elektroninis leidinys leidžiamas nuo 2016 m. lapkričio 14 d.

TURINYS

*Iškilmingas minėjimas,
skirtas Sąjūdžio 30-mečiui*

2018 m. birželio 4 d.

Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės sveikinimo žodis	5
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio sveikinimo žodis	6
Estijos liaudies fronto <i>Rahvarinne</i> atstovo Marto Tarmako kalba	7
1990–1992 metų Latvijos liaudies fronto pirmininko, Latvijos Respublikos Saeimos nario Romualdo Ražuko kalba	7
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininko, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininko profesoriaus Vytauto Landsbergio kalba	8
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo nario Romo Pakalnio kalba	9
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos nario Algirdo Kaušpėdo kalba	11
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos nario Arvydo Juozaičio kalba	12
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos nario profesoriaus Vytauto Radžvilo kalba	14
Šiaulių miesto Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio atsakingosios sekretorės, laikraščio „Savaitės krivulė“ redaktorės Irenos Vasinauskaitės kalba	15
Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto magistranto Vytauto Vyšniausko kalba	17
Islandijos prezidento sveikinimas, perskaitytas Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos nario, Nepriklausomybės Akto signataro Emanuelio Zingerio	19
PAVARDŽIŲ RODYKLĖ	20

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

IŠKILMINGO MINĖJIMO, SKIRTO SAJŪDŽIO 30-MEČIUI, STENOGRAMA

2018 m. birželio 4 d.

*Pirmininkauja Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas V. PRANCKIETIS
ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys R. PAKALNIS*

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Turiu vis tiek pasakyti, kad švenčiame Sąjūdžio 30-metį, ir minėjimui kartu pirmininkauja Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys Romas Pakalnis.

Skelbiu iškilmingo minėjimo pradžią. O dabar galime...

Lietuvos kariuomenės vyrų choras „Aidas“ ir moterų vokalinis ansamblis „Dainų sodai“ gieda Lietuvos valstybės himną

(Plojimai)

Gerbiamieji iškilmingo minėjimo dalyviai Lietuvos Respublikos Seimo Kovo 11-osios Akto salėje ir visi, esantys prie televizorių ekranų bei radijo imtuvų, Sąjūdžio 30-mečio sukakties proga sveikinimo žodį atsiuntė Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė. *(Plojimai)*

Rodomas vaizdo įrašas

„**D. GRYBAUSKAITĖ.** Gerbiamieji, kai sakome Sąjūdis, matome Lietuvą prieš tris dešimtis metų – ji kyla kaip banga nuo Mokslų akademijos salės, nuo Katedros aikštės ir užlieja kiekvieno širdį. Jeigu ne Sąjūdis, nebūtų ir Kovo 11-osios, tai jis įkvėpė Tautą žengti į laisvę antrą kartą per šimtą metų. Šiandien mums taip pat reikia drąsos ir susitelkimo. Niekam neleiskime silpninti mūsų valstybės – nei saviems, nei svetimais, nes kova už nepriklausomybę nesibaigė.

Brangūs sąjūdiečiai, disidentai, politiniai kaliniai ir tremtiniai, Nepriklausomybės Akto signatarai, jūsų indėlis į valstybės kūrimą yra ir visada bus įrašytas Tautos atmintyje. Linkiu mums visiems iš Sąjūdžio sukakties pasisemti naujų jėgų.“ *(Plojimai)*

PIRMININKAS. Kviečiu Rimantą Bagdzevičių paskaityti Justino Marcinkevičiaus žodžius, parašytus „Atgimimo“ pirmojo numerio įvade.

R. BAGDZEVIČIUS. „Kraštas, kurį iš savo protėvių paveldėjom, yra mūsų. Vadinam jį Lietuva ir norim, kad šis žodis iš pasaulio kalbos, iš jo žemėlapiu neišnyktų. Rašom ir tariam jį kartu su kitais ne mažiau vertais ir garbingais tautų ir valstybių vardais. Norim, kad ir kiti su pagarba mus išstartų.

Istorija, į kurią atsiremiam, yra mūsų istorija. Šviesos ir tiesos spindulys teapšviečia skurdžius ir garbingus, kraujuojančius ir sopulingus jos puslapius, senus ir naujus jos kultūros paminklus.

Kalba, kuria kalbam ir kuria didžiuojamės, yra mūsų kalba. Joje užtenka žodžių meilei ir napykantai, džiaugsmui ir liūdesiui. Ji niekam negraso, ji nieko neatstumia. Kaip ir visos, ji nori gyventi.

Žmogus, kuris žiūri į mus, reikalauja tiesos ir teisingumo. Turi būti apsaugotas jo gyvenimas, darbas, kūryba, apgintas ir pagerbtas jo žmoniškumas, sąžiningumas, dora. Jo dvasios gėlė, jo būties vienkartybė teišsiskleidžia tarp mūsų ir mums.

Gamta, kurioj esam, yra mūsų, bet mes esame jos. Nuvalykime užterštas žalias jos akis, rūpesčiu ir globa apgaubkim visus jos pavidalus, visas jos broliškas formas.

Mes sveikiname Persitvarkymą, išlaisvinančią dvasią, mintį, darbą, kūrybą, ir po jo vėliavom, viešumo ir demokratijos vėliavom, siekiame atsinaujinti, atgimti žmogui ir tautai.“ Justinas Marcinkevičius. *(Plojimai)*

PIRMININKAS (R. PAKALNIS). Džiaugiuosi matydamas tiek daug Sąjūdžio bendražygių, susibūrusių švęsti Lietuvai šią svarbią istorinę datą. Sukaktis – birželio 3-ioji – Sąjūdžio diena, įrašyta ne tik mūsų atmintyje, bet jau ir kalendoriuje. Šiandien visi kartu, manau, išgyvensime dvasios pakilimo nuotaiką, prisiminsime ne tik tas akimirkas, bendražygius, bet kartu pažvelgsime, kaip ir prieš 30 metų, į ateitį.

Malonu, kad šiandien kartu su mumis yra mūsų bičiuliai – Estijos liaudies fronto *Rahvarinne* atstovas Martas Tarmakas (*Plojimai*) ir Latvijos liaudies fronto atstovas Romualdas Ražukas. (*Plojimai*)

Kviečiu tarti sveikinimo žodį Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininką Viktorą Pranckietį.

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio sveikinimo žodis

V. PRANCKIETIS. Gerbiamieji Sąjūdžio žmonės, Jūsų Ekscelencija Prezidente Valdai Adamkai, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininke profesoriumi Vytautai Landsbergi, Jūsų Ekscelencijos ambasadoriai, gerbiamieji kolegos, ponios ir ponai. Pradėti noriu dėkodamas ir kviesdamas pagerbti Sąjūdžio žmones, o tuos, kurių nėra tarp mūsų, pagerbti tylą.

Tylos minutė

Ačiū.

Sąjūdis. Ką reiškia šis žodis? Sujudimas, pabudimas, prisikėlimas ir kažko naujo pradžia. Pradžia, kaip ir Pradžios knygoje, tai žodis, kuris prieš 30 metų turėjo tokią didelę prasmę. Tada, prieš 30 metų, mūsų visuomenės šviesuoliai, nepaisant jų profesijos ir įsitikinimų, turėjo vienintelį tikslą. Tas tikslas buvo nepriklausomybė. Šį vienintelį tikslą turėjo visos Baltijos sesės. Norėjome tikėti ir tikėjome, kad galime pasitraukti iš užgrobėjo nasrų. Tikėjome, kad laimėsime, ir jei nelaimėsime – laisvės sėkla bus pasėta ir vieną dieną sudygs, kaip sudygo didžiųjų sukilimų metu, nepriklausomybės aušroje, kaip sudygo rezistencijos pradžioje.

Bet mums pavyko – Sąjūdis supurtė nesupurtomą, išjudino nepajudinamą, sukūrė stebuklą.

Pasiekusi tą vienintelį trokštamą tikslą, Lietuva susikūrė ir išskėlė sau naujus tikslus. Ir kiekvienas, jau turėdamas teisę į savo įsitikinimus ir galimybę juos reikšti, išskėlė savo tikslus, kuriems pasiekti reikėjo kompromisų ir diskusijų.

Taip gimė Respublika, taip gimė demokratinė partinė sistema ir demokratinis kūno stuburas.

Žmonės ir jų įvairovė yra visa ko pagrindas. Ne diktatas ir cenzūra. Tolerancija ir pagarba kitokiai nuomonei – tai aukštos politinės kultūros ženklai. Ženklai, kurių šiandien, deja, kartais stokojama.

Šiandien mes stiprūs. Taip, kaip ir prieš 14 metų, kai stojome į Europos Sąjungą ir NATO, kai politinės partijos susitarė dėl bendro tikslo. Taip, kaip ir dėl narystės Ekonominio saugumo ir bendradarbiavimo organizacijoje radome būdą susitelkti. Taigi turime nuolatos, tiek pozicija, tiek opozicija, išsiklausyti vieni į kitų nuomonę ir ieškoti kompromisų, priimti kritiką ir mokyti iš klaidų.

Kartais klystame, lyg, atrodytų, negrįžtamai keičiamės, keičiame ir taip laimime. Laimime taiką, laimime nepriklausomybę, laimime demokratiją – turime laisvę. Turime, nes prieš 30 metų mokslo ir laužų šviesoje sukūrėme Sąjūdį.

Būkime tos šventinės šviesos verti. Su švente visus! Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkojame. 1988-ųjų birželio 3-iąją sausakimšoje Mokslų akademijos salėje įžiebta Sąjūdžio ugnis pasklido po visą Lietuvą. Tūkstantiniuose Sąjūdžio mitinguose suplevėsavo trispalvės, kūrėsi Sąjūdžio rėmimo grupės miestuose, miesteliuose ir kaimuose. Mitinguose plevėsavo ne tik mūsų, bet ir Estijos, Latvijos, Ukrainos, Baltarusijos vėliavos. Kartu su estais ir latviais Baltijos Asamblėjoje, Baltijos Taryboje ir Baltijos kelyje tarėme ryžtingą žodį – Lietuva, Latvija, Estija turi būti vėl nepriklausomos valstybės.

Kviečiu tarti sveikinimo žodį Sąjūdžio bendražygi Estijos liaudies fronto *Rahvarinne* atstovą Martą Tarmaką. Kviečiu. (*Plojimai*)

Estijos liaudies fronto *Rahvarinne* atstovo Marto Tarmako kalba

M. TARMAKAS. Pirmininke, Ekscelencijos, draugai! Estijoje šiandien iš ryto lijo lietus, čia yra saulėta, bet viena diena, kada Estijoje plevėsuoja vėliavos, yra kaip tik šiandien. Šiandien yra Estijos vėliavos diena. Pirmą kartą po ilgos pertraukos Baltijos šalyse tautinės vėliavos plevėsavo kaip tik 1998 metais. Estijos ir Lietuvos vėliavose kartu yra visos pagrindinės šešios vėliavų spalvos. Taip pat buvo ir tais metais, ir vėliau, kai mes savo akcijomis ir viskuo papildėme vienas kitą.

Aš turiu taip pat tai svarbiai dienai sveikinimus nuo mūsų Riigikogu Pirmininko Eiki Nestoro. Ir jis sveikina jus su šia labai rimta ir iškilminga diena. Mes turime daug prisiminimų ir labai mažai laiko čia jais dalintis, bet aš duosiu tokį pavyzdį, kad kaip tik šį savaitgalį Taline vyko Lennarto Merio konferencija. Čia sutikau žmonių, kurie taip pat buvo labai svarbūs, labai reikšmingi žmonės Lietuvos nepriklausomybės atkūrimui. Tarp jų buvo, pavyzdžiui, Švedijos diplomatas Larsas Fredenas, buvo Danijos užsienio reikalų ministras Ufè Elemanas Jensenas, taip pat buvo žinomas žurnalistas Edvardas Lukasas. Turbūt daugelis iš jūsų žino, kad kaip tik jis turi Lietuvos Respublikos vizą Nr. 1. Aš paklausiau: „Kodėl tu turi vizą? Didžiosios Britanijos piliečiai gali įvažiuoti į Lietuvą be vizos.“ Jis sako: „Aš labai norėjau ir man davė.“ (*Juokas salėje*) Tokie yra prisiminimai.

Nuo praėjusios savaitės dar atsimeiname Žalgirio susitikimus su CSKA ir prisimeiname, kaip 1980 metais visa Estija buvo už Žalgirį. Čia buvo tikrai daugiau negu tiktai sportas.

Dabar dar reiktų paminėti 1988 metų „Gaudeamus“, kuris vyko čia, Vilniuje. Aišku, kitais metais jau buvo kiti labai svarbūs įvykiai, 1990 m. kovo 11 d. Lietuvoje ir 1991 metais mes jau buvome pripažintos kaip visateisės užsienio valstybių šeimos narės, tapome Suvienytųjų Tautų Organizacijos narėmis. Kaip tik Estijoje kažkas suskaičiavo, kad mes visos trys Baltijos šalys dabar minėjome šimtą metų nuo mūsų nepriklausomybės. Yra tam tikras skirtumas – Lietuva atkūrė nepriklausomybę 1918 metais, mes pirmą kartą 1918 metais tapome nepriklausoma valstybe. Bet buvo suskaičiuota, kad per tą laiką, per tuos šimtą metų mes truputį mažiau negu 50 % nuo to laiko buvome laisvi, nes mes turėjome tris okupacijas. Estijoje suskaičiuota, kad 2020 metų kovo mėnesį bus kaip tik tas laikas, kad mes jau būsim laisvi daugiau, negu buvome okupuoti. Lietuvoje tai turbūt jau praėjo, turite suskaičiuoti, kada tiksliai.

Labai ačiū už bendradarbiavimą, kokį mes turėjome. Linkiu visa ko gero (*Palinkėjimas estų kalba*) Tegyvuoja Lietuva, Estija ir Latvija. Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Dėkojame Martui Tarmakui.

Baltijos sesės buvome kartu atkurdamos savo Nepriklausomybę. Esame ir būsime kartu saugamos savo valstybių laisvę.

Kviečiu tarti žodį 1990–1992 metų Latvijos liaudies fronto pirmininką, Latvijos Respublikos Saeimos narį Romualdą Ražuką. (*Plojimai*)

1990–1992 metų Latvijos liaudies fronto pirmininko, Latvijos Respublikos Saeimos nario Romualdo Ražuko kalba

R. RAŽUKAS. Gerbiamas pone Vytautai Landsbergi, kovų draugai, leiskite perduoti jums nuoširdžiausius linkėjimus nuo visų Latvijos liaudies fronto veteranų, kurie savęs be jūsų neprišimena. Mes labai gerai viską atsimeiname, aptariame mūsų organizacijoje – Liaudies fronto muzejiaus konsultacinėje taryboje, ji po Liaudies fronto likvidavimo tęsia jo darbą ir čia mes visi visi Liaudies fronto aktyvistai, vadovai dažnai susitinkame.

Bet, ponai pirmininkai, man jums iš Latvijos yra dvi žinios: gera žinia ir bloga žinia. Gera žinia yra tokia, kad nėra blogų žinių iš Latvijos. (*Juokas, plojimai salėje*) Bet bloga žinia yra tokia, kad kaip ir iš Lietuvos, iš Latvijos ypatingai gerų žinių nėra.

Tai, kas šiandien sukėlė jūsų šypseną, Atgimimo metais nebuvo joks juokas. Aš žinau, kaip mūsų Sąjūdžio kolegos su nerimu stebėjo, kas vyksta Latvijoje. Taip, pone Landsbergi, ar užteks balsų nubalsuoti už nepriklausomybę? Ar šimtatūkstantinė sovietinė armija, dešimtys tūkstančių demobilizuotų tarybinių karininkų, karo ir darbo veteranų tarybos „Interfrontas“ – sąrašas begalinis – neatims mūsų galimybių atnaujinti nepriklausomybę? Todėl Latvijos Liaudies frontas, visi Latvijos patriotai taip įdėmiai sekė, kas vyksta Lietuvoje, kokius žingsnius Sąjūdis žengia, ko mes galime pasimokyti. Nors, kaip sakoma, patirtis – tai tik kelias padaryti naujų klaidų, bet Sąjūdžio pasiekimai, Sąjūdžio žingsniai visada visada mums buvo priešakyje, mes tikrai tuo pasiremdavome.

Aišku, mūsų valstybės yra skirtingos, nacionalinis mentalitetas, tačiau yra labai labai daug bendro. Kaip pas mus Latvijoje yra sakoma: „Estai labai ilgai ir sunkiai galvoja, bet kai sugalvoja, yra nesustabdomi. Lietuviai iš pradžių padaro, paskui galvoja. O mes Latvijoje taip ilgai galvojame ir taip idealiai, gerai norime viską padaryti, kad labai dažnai ir nepadaramė niekada.“ (*Juokas salėje*)

Todėl, gerbiamieji, mes tada buvome visi kartu ir šiandien mums vienam be kito neišlikti – mes būsimė kartu, esame kartu. Ir savo trumpą sveikinimą norėčiau pabaigti Latvijos himno žodžiais: „Lai Dievs svētī Latviju, lai Dievs svētī Lietuvu.“ (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkojame Romualdui Ražukui už tokį Latvijos ir Lietuvos palaiminimą.

Sąjūdyje tiesos sakymas, viešumas, ryžtas, iniciatyva, o kartu ir atsakomybė už ištartą žodį ar veiksmažodį buvo jungiamoji grandis ir varomoji jėga, kurios vedė į pagrindinį Sąjūdžio tikslą – Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą – į 1990 metų kovo 11-ąją.

Žodį tars Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininkas, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkas profesorius Vytautas Landsbergis. (*Plojimai*)

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininko, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininko profesoriaus Vytauto Landsbergio kalba

V. LANDSBERGIS. Malonūs dalyviai, sąjūdininkai ir visi prijauciantys, kurie tampa dalyviais kaip tada! Šiomis dienomis vėl turime daug Sąjūdžio. Skamba jis iš visų pusių, daug jaunystės veidų ir vaizdų.

Sąjūdis vėl sako valdžiai nelyginant anuomet: „Kaip jums ne gėda! Baikit nesąmones!“ ir panašius nekorektiškus dalykus. Lenda grožybės ir bjaurastys, kai ką leidžiama kritikuoti. Galėtum net pagalvoti kaip anuomet: nejaugi iš tikrųjų kas nors keisis? Nejau būsimė kitokie ir norėsime gyventi kitaip?

Prieš 30 metų tas noras buvo galingas. Jis virto viltimi ir valia, todėl šiandien esame ir esame tokie, kokie galėjome nebūti. „Baikim nesąmones“ tapo pagrindine veiksmo ideologija. Nusibodę niekmaliečiai staiga neteko autoriteto. Jų galios kažkaip išslydo, nes žmonės atmetė amžiną to paties daikto malimą. Darykite, kas teisinga, kas reikalinga, o jeigu nesugebate, traukitės. Draugai viršininkai, jums laikas poilsio. Tiek nedaug žodžių, o valdžiai darėsi baisu. Tokia istorija. Santrauka.

Sąjūdis nedaužė Seimo langų, atsinešęs plytelių iš *Krasnūchos*, Raudonosios armijos spektro. Šiuokštu neliesti energetikos. Sąjūdis nuo pat pradžių daužė ne langus, o apkiautusių kiaušius ir atkakliai ieškojo, ei, kur sąžinė? Juk turėtų būti. Gal ten atrasime Lietuvą. Ne veltui gimė ir skambėjo tokie svarbūs nauji žodžiai: Lietuva – tai sąžinė. O visa kita, kur nėra sąžinės, tai tik senoji šūdmale. Atsiprašau už donelaitišką žodį. Kalbame tiesiai, norime sąžiningos Lietuvos. Gražūs prisiminimai ir svarbūs principai. Sąžinė. Jeigu gyventume pagal juos, gyvenimas būtų kitoks. Ir nebėgiotume lyg pasiklydusios avys vilkiukų kailiais. Beje, galima ir kitokiais, ruoniukų kailiais. Jaučiate, kad kalbu ne vien apie praeitį. Dalis tautiečių jau nusipelnė gyventi geriau. Kiti, jeigu jiems kas nors nepatinka, net būna gėda už Seimą, kaip vienam Pirmininkui, gali eiti lauk

arba susidrausminti. Taip sakė Pirmininko viršininkas. Gaila, kad tiek daug mūsų išeina lauk, labai toli, atsukę nugarą tėvynei. Kai kurie valdžioje mano, kad įkišęs į kišenę pilietybės popierėlį gali pakeisti nugarą. Nusilupo kadais keli kalendoriaus lapeliai, nutolo išsilaisvinimo permainos ir į madą atėjo dejavimai. Ak, mes norėjome kitokios Lietuvos, mums nedavė! Bloga nepriklausomybė, baudžiavoje buvo geriau.

Tada atsirado keistuolis, kuris bandė sakyti, nejaugi tikrai norėjote kitokios Lietuvos? Tai sėdėjote ir norėjote? Bet ar darėte ką nors? Ar darėtės patys kitokie? Galbūt paslapčiomis norėjote šiek tiek nepriklausomos Tarybų Lietuvos? Ir to būtų pakakę. Tą siūlė senieji mylimi vadai. Tai ko verkiate? Keistuolio niekas neklausė, tik sugalvodavo vis naujų patyčių. Bet galų gale, kai visi tyčiojamės iš savęs, tai ir nusibosta.

Sąjūdi, kur tu? Gal mums padės nūnai gimstantis antisąjūdis, jau atvirai dergiantis visą nepriklausomybę? Vargu. Sąjūdis geriau. Kai viskas prasidėjo prie paminklo Lietuvos Adomui, per mažai prisimindavome (ir tada, ir vėliau) jo pagrindinį priesaką žmonėms: „Turėk širdį ir žvelk į širdį.“ Keisti reikia ne įstatymus, o širdį. Ateikite, dvasios kardiologai, tik nesiūlykite persodinti Lietuvos žmogui pataikaujančio gyvulėlio širdį. „Išdyk, išdidumo likuti, širdyje paskutinio gentainio.“ Taip mūsų partizanai eidavo mirti. Širdis ir kišenė kartais netolimi, bet labai skirtingi dalykai. Tuo atsišaukimu kol kas baigiu. Ačiū jums, Pirmininke, už kantrybę. Neišjungėte mano kalbos dėl reklamos.

Ačiū kolegoms – kreipiausi į jus šiandien kaip į dalyvius. Tą žodį irgi išrado Sąjūdis. Būkime jais, bet ne dalybų dalyviais (kur mano gabaliukas?), o darbų. Tokia Sąjūdžio pamoka. Ačiū dar kartą. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkojame profesoriui Vytautui Landsbergiui. Dėkojame už toleranciją. Laiko buvome numatę jums pakankamai.

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinę 35 narių grupę – skirtingo amžiaus, įvairių profesijų, meno ir tikslųjų mokslų atstovus sujungė Sąjūdžio tikslai: atgaivinti Tautos nacionalinę savimone, ugdyti pilietiškai sąmoningą ir aktyvų savo krašto šeiminką bei savo šalies patriotą, puoselėti savo kalbą, kultūrą, istoriją, rūpintis savo krašto gamta, atkurti Lietuvos laisvę.

Žodį tars Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo narys Romas Pakalnis. (*Plojimai*)

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo nario Romo Pakalnio kalba

R. PAKALNIS. Laba diena, gerbiamieji Sąjūdžio kūrėjai ir visi šių iškilmių dalyviai!

Džiaugiuosi galėdamas jus pasveikinti praėjus trims dešimtmečiams nuo tos 1988 metų birželio 3 dienos, kai Lietuvos mokslų akademijos salėje susirinkusi minia inteligentų ir idealistų išrinko Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinę grupę. Tai buvo 35 visuomenei žinomi žmonės, išsiskyrę išskirtine profesine, kartais nonkonformistine veikla. Mes buvome laimingi, nes svajojome ir turėjome viltį paraginti pakilti į laisvę Tautą ir kurti mūsų įsivaizduojamos valstybės pamatus. Nuo pat 1988 metų, būdami dar okupuotoje Lietuvoje, mes kūrėme ir sukūrėme daugelio laisvos Lietuvos įstatymų pagrindus, ruošėme Sąjūdžio programas, rengėme Sąjūdžio suvažiavimui. Tai buvo, ko gero, kūrybingiausias mūsų visų gyvenimo laikas. Darbas ir posėdžiai vakarais, po darbo iš tikrųjų be atlyginimo, iki vėlyvųjų sutemų tik, kaip vėliau paaiškėjo, su sovietų saugumiečių sudarytu sąrašų tų veikėjų, kurie turėjo būti likviduoti jau po vėliau įvykusio Maskvos pučo.

Nuo pat 1988 metų prasidėjo savo valstybę kuriančių, nuolat laisvėjančių piliečių aktyviausias ir rezultatyviausias veiklos etapas, galų gale atvedęs į šioje salėje įvykusį mūsų valstybės atkūrimo stebuklą – 1990 m. kovo 11 d. Tai buvo gražiausias pakankamai vieningos Lietuvos veiksmas, prilygstantis 1918 metų vasario 16-osios idealistų sprendimui, – Lietuva buvo, yra ir bus. Pasakysiu, kad šviesius rezultatus atnešęs kūrybos laikotarpis buvo be galo atsakingas ir džiaugsmingas, ir savo vertės nepraranda iki šios dienos.

Deja, po daugelio metų šis kūrybingo bendradarbiavimo laikotarpis baigėsi. Šliaužiančiuoju būdu kuriančioji visuomenė nemažų valdžios pastangų ir buksuojančios ekonomikos dėka virto vykdančiąja visuomene, t. y. jūs nieko negalite, nieko neišmanote, mes pasikviesime pasaulio ekspertus ir jie pasakys, kaip jūs turite gyventi. Nutrūko valdžios ir visuomenės dialogas.

Dar blogiau, ištikus metus net aukštos valdžios žmonės skelbia: mūsų mokyklos – blogos, mūsų mokytojai – niekam tikę, mūsų universitetai – žemiau bet kokios kritikos, mūsų urėdai – vagys, mes – didžiausi girtuokliai, mūsų valstybės tarnyba – sužlugusi. Kas čia yra? Gal čia tikrai yra kokios nors penktos kolonos suformuotas mūsų valstybės neigimo principas, receptas? O gal iš tikrųjų taip viskas blogai, todėl daugelis kraunasi lagaminus ir palieka Tėvynę, o daugiau nei du trečdaliai abiturientų, parengtų mūsų valstybės lėšomis, žada mieliau rinktis emigraciją?

Klausiu, kodėl nebesugebame užsibrėžti tikslo savo tautai savo valstybėje klestėti? Kas riboja mūsų siekius? Gal tai idealizmo ir tautos aiškiai suprastų siekių stoka?

Švenčiame ne tik Sąjūdžio gimimo jubiliejų, bet ir atkurtos Lietuvos šimtmečio jubiliejų, bet net švęsdami mes kažkodėl vengiame kalbėti apie mūsų tautos ir valstybės ateitį, kažkodėl nekalbame apie nepriklausomos ir demokratinės valstybės tęstinumą mūsų kartų gyvenamame tarpsnyje. Girdime – aukštos valdžios pareigūnai kalbasi su dar aukštesniais kaimynų, Europos ar pasaulio pareigūnais, o pastarieji svajoja apie federaliniais pagrindais suvienytą Europą.

Tad klausimas, kuris bet kada gali iškilti: ar neparveš kas kada nors iš kur nors kokios nors federacijos, kaip kartą Lietuvoje jau buvo atsitikę 1940 metais? Aš noriu pasakyti, kad mes esame ir privalome būti tam, kad taip neatsitikų. Kažkas turi paklausti... (*Plojimai*) Kažkas turi paklausti, ar Europos federalistams Lietuvoje atstovaujančių partijų programos neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai? Turi paklausti ir gauti atsakymą.

Kažkaip niekas nekalba apie mūsų aukštųjų mokyklų pareigą savo tautai ir savo valstybei. Konkurencija pasaulyje gerai, bet pareiga tautai.

Mes esame tam, kad valdžia atvirai kalbėtų mūsų visuomenei apie visas mūsų visuomenės ir valstybės problemas, nelaikytų mūsų vien mažai raštinga darbo jėga. Mes padėsime, kad ateitų tokie Lietuvos Respublikos vadovai, kurie atsisakys vadinamosios globalios Lietuvos ideologijos, kuri jau „padovanojo“ pasauliui beveik milijoną Lietuvos labui galėjusių dirbti tautiečių. (*Plojimai*) Akivaizdu, kad tautai reikia sugrįžti prie 1918 m. vasario 16 d. signatarų patvirtintų nepriklausomos ir demokratinės valstybės gyvavimo principų ir numatyti kelius, kaip panaudoti pasaulyje dominuojančios laisvosios rinkos privalumus modernios valstybės ir modernios tautos nuolatiniam tobulėjimui. Tobulėjimui, bet ne kapituliacijai prieš aklą ir kartais kurčią pasaulį.

Ir pabaigai norėčiau jums ir pats sau priminti mūsų didį poetą Vincą Mykolaitį-Putiną, kuris sunkiais išgyvenimų laikais rašė: „Už laimę gyventi, už džiaugsmą išlikti – šaukit visi, kas nenorit išnykti!“

Tebūna ir šis Sąjūdžio gimtadienio minėjimas mūsų šauksmas apie tai, kad mums ne vis vien, kas ir kokiais metodais siekia užvaldyti mūsų valstybę, mūsų protus, mūsų siekius, mūsų tautos ateitį. Mes privalome pasiekti, kad mūsų vykdytojų visuomenė vėl taptų savo valstybę ir tautą kuriančia visuomene, kad būtų atnaujintas valdžios ir visuomenės dialogas, kad mūsų valdžia tarnautų ne oligarchams, bet visuomenei. Mes neturime kito kelio, išskyrus vienintelį – Lietuva buvo, yra ir bus!

Ačiū už dėmesį. Linkiu ištvermės! (*Plojimai*)

Po šių plojimų linkius jums amžiams laisvos Lietuvos! (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkojame Romui Pakalniui.

Sąjūdį daug kas šiandien vadina stebuklingu virsmu, kai iš tamsos ėjome į šviesą, iš stagnacijos į atgimimą, iš nevilties į viltį. Roko maršuose skambėjusios dainos ir melodijos kėlė ir budino tautą, kvietė palaikyti Sąjūdį ir kelti laisvės siekį.

Kviečiu tarti žodį Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos narį Algirdą Kaušpėdą. (*Plojimai*)

**Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės,
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos nario Algirdo Kaušpėdo kalba**

A. KAUSPĖDAS. Sveiki, mieli sąjūdiečiai, ponios ir ponai. Kai labai netikėtai ir vėl užklumpa Sąjūdžio metinės, žurnalistai klausia: „Kaušpėdai, žmonės sunerimę, kurgi tas „Anties“ apdai nuotas vilties krantas?“ Atsakau: „Gero gyvenimo krantas jau visai čia pat, tik už horizonto.“ Tai ko gi mums betruksta? Geram gyvenimui neužtenka gerų prekių ir gerų paslaugų – reikia ir gerų žmonių.

Pradėkime nuo prekių. Iškovoję laisvę, ilgai netrukus prekių, gerų prekių, sugebėjome atsivežti iš užsienio. Po 10 metų ir patys pradėjome kažką gero gaminti. Kaip reikėjo tikėtis, po 20 metų atsirado ir gerų paslaugų: restoranų, viešbučių, arenų, grožio salonų, visokių pramogų. Deja, geri žmonės, tikėtina, mus pasieks tik po 40 gyvenimo laisvėje metų. (*Plojimai*)

Taigi šiandien, prabėgus 30 metų po Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio įkūrimo, mus siaubingai erzina neatitiktis tarp gerų prekių, sparčiai, labai sparčiai gerėjančių paslaugų ir lėtai gerėjančių žmonių.

Kas gi tie geri žmonės? Geras tėvas, gera mama, geras mokytojas, geras valdininkas, geras kaimynas, geras aš. Geri – tai sąmoningi, sąžiningi, išsilavinę, sveiki, linksmi, geranoriški žmonės. Jeigu grįžtume į sovietinius laikus ir palygintume to meto prekes, paslaugas ir žmones, tai pastarieji žmonės atrodytų geriausiai. Sovietiniais laikais buvome įsitikinę, kad geri žmonės ne problema. Geros prekės, paslaugos – štai kas buvo visiškas deficitas.

Šiandien atvirkščiai. Puikių prekių fone geri žmonės atrodo retenybė. Tą kontrastą žiauriai stiprina naujų technologijų produktai. Prašom pasakyti, kaip Lietuvos žmogui tapti geresniam už išmanųjį *aifoną* ar „Samsungo“ televizorius? Ką daryti? Pabandykime suvokti paprastą tiesą, kad žmonės dėl savo sudėtingos prigimties gerėja lėčiausiai, ir tada liaukimės lyginti žmones su prekėmis.

Yra ir kita tiesa. Kuo ilgiau žmonės gyvena nerenuovutuose, zombiškuose kvartaluose, kuo lėčiau skaidrės ir laisvės valdžios viešosios paslaugos, tuo lėčiau taisyti ir gerės žmogus. Išlikusi sovietinė aplinka daliai žmonių liudija, kad niekas iš esmės nepasikeitė, kad nėra ko ir pačiam keistis. Prie gerėjimo stagnacijos prisideda ir vis ataidinčios, atidundančios žinios, kad kai kurie politikai bei verslininkai vargu ar siekia tapti gerais žmonėmis. Priešingai, mano, kad, turėdami neribotas galimybes vartoti labai geras prekes ir labai geras paslaugas, jie kartu yra geresni už kitus, ir tik juokiasi iš mūsų, tų, kurie gal ir norėtų, ir bando pasitaisyti.

Tačiau, bičiuliai, labai nenusiminkime. Ar mums tai tikra priežastis, realus stabdys nebūti geru savimi, nekurti geresnio savęs? Tikrai ne. Esu įsitikinęs, kad sprendimas būti geresniu žmogumi yra mūsų, ir tik mūsų rankose. To negana. Tikiu, kad vieną dieną išgyvenimo politiką pakeis sugyvenimo strategija. Ir tada mes, tarsi atsimerkę, pamatysime, kad mus visada supo ir tebesupa tie patys žmonės, ne tokie jau blogi žmonės, savo širdyse labai geri žmonės. Tiesiog jie ilgą laiką tylėjo, bijojo, slėpė nuo savęs ir kitų didžiausią savo turtą – gerumą. Tikiu, kad viskas gali pasikeisti, jeigu mes išdrįsime tiesiog gerbti vienas kitą. Priimsime ne visai tobulus save, leisime sau būti pagarbiais pasaulio stebėtojais, saugotojais, kūrėjais, o ne piktais kritikais ir *svieto* lygintojais.

Tad, visų pirma, nustokime pykti ant savęs, pradėkime save gerbti. Neslėpkime mumyse esančio gero, pagarbaus žmogaus, o padrašinkime ir pripažinkime save esant geru žmogumi. Tada, kai mūsų šalyje atsiras gerų žmonių dauguma, tada atsiras ir gera valdžia, kuriai nereikės pataikauti, dar nespėjusiai tapti gerais žmonėmis daugumai. Laukti liko taip nedaug, gal 10 ar 15 metų. Ir tada Lietuva taps gera šalimi, kur visi norės ir galės laimingai gyventi. Ačiū, bičiuliai. Su švente. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (R. PAKALNIS). Ačiū už viltingą palinkėjimą, Dar iki 1988 m. birželio 3 d., jau 1987–1988 metais veikė ir kėlė aktualias problemas gamtosaugos, paminklosaugos, filosofijos klubai, didelę svarbą turėjo ir Lietuvos kultūros fondo veikla. 1988 m. balandžio 20 d. Arvydo Juozaičio perskaitytas pranešimas „Politinė kultūra ir Lietuva“, kurį juokais pradėjome vadinti „Balandžio tezés“, Dailininkų sąjungoje buvo pastebėtas ir neleido daugeliui likti abejingiems savo Tautos istorijai, tai buvo lyg ant mielių sparčiai augantis pyragas.

Žodį tars Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos narys Arvydas Juozaitis. Kviečiu. (*Plojimai*)

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos nario Arvydo Juozaičio kalba

A. JUOZAITIS. Šiandien mūsų tiek daug sąjūdiečių. Mes kreipdavomės vienas į kitą gerbiamosios ir gerbiamieji, tai ir šiandien tik taip, gerbiamosios ir gerbiamieji, mūsų tiek daug.

Šį savo pasisakymą noriu skirti Romualdai Ozolui, pirmajam Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio ideologui, kurio šiuo metu nėra tarp mūsų, bet kuris stebi mus kiekvieno jį prisimenančio akimis. Žinoma, apie tą pranešimą, kurį paminėjo gerbiamas Romas Pakalnis. Ką sakyti? Lietuviška savimonė, sveikas protas ir suvereniteto draša – trys jėgos, dėl jų nereikėjo nei tartis, nei ginčytis, keistas dalykas, – tai buvo sąžinės jėgos. Kai istorija sutampa su tomis jėgomis, kai žmonės nori šitų jėgų, istorija ir padaro savo.

Kaip tos jėgos veikia dabar po 30 metų? Laisvės siekis – viena, vaisiai – antra, o laisvės turinys – trečia. Šiandien mes turime reikalo su laisvės turiniu, nes pirmi du tarsi jau aiškūs.

Net šią valandą, kai mes čia šnekam, Lietuvą lietuviai palieka būriais. Skrenda iš Rygos oro uosto dabar, šią valandą. Šnekėti reikia tik apie vieną faktą, tikrai sutampantį su turiniu, kad atėjo tėvynės tuštėjimo metas. Iš daugiau nei 3,5 milijono žmonių, kurie buvo Sąjūdžio išvakarėse ir padarė šį didelį stebuklą, tuoj nesuskaičiuosim ir 2 milijonų. Jei kritinė riba bus peržengta... Taip dažnai klausiam, ką reiškia kritinė riba? Tai reiškia, kad po jos net labai norėdamas nieko nebegaali gražinti: tradicijų nebegaali gražinti, Dainų šventės nebeįvyks, žmonės nebegimdys, nes vyresnės kartos bus 70 nuošimčių, gimdantys jau bus svetur. Ir galiausiai ims nykti kalba.

Štai dabar dėl kalbos. Lietuvos mokslo tarybos narė, Lietuvių kalbos instituto (!) mokslininkė prašo atšaukti konstitucinę nuostatą – lietuvių kalbos kaip valstybinės statusą (buvo straipsnis prieš kelias dienas), nes esą tai trukdo pažangai atsiverti, lyg per mažai dar atsivėrėme. Pirmosios mūsų Sąjūdžio pergalės – Kalbos įstatymo, atsiminkime, iš šios tribūnos Justinas Marcinkevičius taip pristatė ir taip džiaugėsi, kad jis priimtas, jau šiuo metu atsiveriantiems pasaulio lietuviams nebereikia, ir sako – nereikia Lietuvai. Jie nesako, kad mums. Jiems jau nebereikia, bet nereikia Lietuvai, ir dar aiškinama, kad... Argumentų, tiesą sakant, net neminėsiu. Aišku, tuoj pat bus panaikintas Lietuvių kalbos institutas, į jį nusitaikyta, jis bus vienijamas su Lietuvių literatūros ir tautosakos institutu, nes tai nuostabus namas, Petro Vileišio namas, lietuvių kultūros širdis Vilniuje. Žinoma, į jį taikosi tie, kurie viską privatizuoja. Ir Pedagoginio universiteto pastatą taikosi privatizuoti, dėl to ir visi tie universitetų glausminimai, trys holdingai turi likti iš universitetų. Kas galėjo pagalvoti, kad Švietimo ministeriją tvarkys verslo grupės, kas šiandien vyksta?! Ar mes taip galėjome pagalvoti? Meilė Lukšienė, tautinės mokyklos autorė? Ji – ką čia kalbėt! – vartosi karste dabar.

Vilniaus universitetas – šviesos ir pasididžiavimo židinys. 1979 metais, kaip mes tada akcentavome, imperijoje tai yra TSRS teritorijoje seniausias universitetas, tada tokios eisenos ir šventimas, tai jau buvo tam tikras laisvės balsas, kaip mes tada šventėme. Neatvažiavo niekas iš Rusijos universitetų vadovų, tik iš Rytų Vokietijos atvažiavo tąsyk. Šito universiteto rektorius Artūras Žukauskas, taryba nepatvirtino jo ataskaitos. Jis dirba, nes Prezidentė paskambino, kad dirbtų. Pasaulio baltistai nesupranta, kaip laisvoje Lietuvoje buvo galima panaikinti Baltistikos centrą? Jo nebėra. Prie komunistų išsaugojom, dabar nebėra. Universitetas panaikino Algirdo Juliaus Greimo centrą Algirdo Juliaus Greimo metais, kuriuos paskelbė Seimas! (*Balsas salėje: „Gėda!“, plojimai*) Kas tai yra išvis? Šitas rektorius dirba, nes Prezidentė jį gina.

Toliau. Jis, žinoma, turi savo tą prasmę semantinę mokslinę, bet ne humanitarinę semantinę, nes semantinė lietuvių kalbos gramatika, visa lietuvių kalba yra sustyguota taip, kad galima kurti kompiuterines visas kalbų programas būtent remiantis sanskritu ir lietuvių kalbų pagrindu. Bet bus sunaikinti visi humanitariniai blokai ir jie bus suvienyti, nes vadovauja verslo grupės Švietimo ir mokslo ministerijai. Ir vadovauja vadinamoji Mokslo taryba, kuri šiaip jau labai gera buvo,

nes ji nostrifikavo mus visus, bet prie Gintaro Steponavičiaus buvo taip revizuota, kad dabar tik tarptautiškumo kriterijų taiko, kai lietuviams, lietuvių kalbai nebėra jokių jau kriterijų, nes tai yra, taip sakant, daržo mūsų kalba.

Dabar mums pasakys, kad visa tai vyksta visur – globalizacija svetur, čia pat, greta. Ne! Latvijoje ir Lenkijoje taip nevyksta. Latvijoje 2020 metais visas vidurines mokyklas perveda į latvių kalbą. Visas! (*Plojimai*) Ir apskritai reikia liautis ir dėl globalizacijos. Didžiausią globalizaciją čia dėlioja kunigai, ji jau yra įvykusi – tai krikščionybė. Didesnės globalizacijos nebus. Tai, kas vyksta dabar, tai yra plastinė veido ir sielos operacija arba kažkokia transvestitinė operacija, nežinau, kaip ją pavadinti, ir ardo Dievo planą žemėje, kad nebegimdytume ir nebesikurtume.

Tikros tautos ir tikri žmonės negali gyventi be veido ir be tėvynės. Ir šiaip jau pasiduodantis globalizacijai žmogus yra labai silpnas žmogus. Jis, tiesą sakant, yra perėjūnas. Tai, apie ką svajojo viso pasaulio internacionalistai, pradedant 1848 metų „Komunistų manifestu“. Turėjo būti žmogus perėjūnas. Žinom, kas iš jo pasidarė ir kaip jis apvertė pasaulį.

Dar mums sakoma, kad Europa visa maišosi. Netiesa. Senųjų Europos tautų, tiksliau sakant, valstybių šiuo atveju, 5–7 % gyvena anapus savo tėvynių. Mūsų gyvena jau trečdalis! Čia ploti negalima. Žodžiu, tas „Globalios Lietuvos“ projektas, kuris ir šitame Seime yra patvirtintas, ir veikia grupės, ir, man rodos, kabinetai yra, ir užsienio lietuviai spaudžia... Bet, vyručiai ir moterys, grįžkite į Lietuvą. Kodėl jūs turite spausti Seimą, šitą paskutinį lašą mūsų? Globalios Lietuvos nėra, ir Romualdas Ozolas tai sakė labai aiškiai: Lietuva yra čia. Tąsų jis sakė – pasaulis yra čia, nes buvo komunizmo laikai. Jo straipsnis buvo 1981 metais.

Dabar cituosiu Konstitucijos preambulę. Pažiūrėkit, kaip ji skamba. Visi atsimenat, tiesą sakant: „Lietuvių Tauta, prieš daugelį amžių sukūrusi Lietuvos valstybę [...], įkūnydama prigimtine žmogaus ir Tautos teisę laisvai gyventi ir kurti savo tėvų ir protėvių žemėje [...]“. Citatos pabaiga. Taigi ne pasauly, ne globalioj Lietuvoj. Kur Konstitucinis Teismas, jeigu Seime veikia globalios Lietuvos grupės ir naudojamas Lietuvos biudžetas, prieštaraujant Konstitucijos preambulei?

Kitaip sakant, šita žemė ir yra esmė, o ne internetinis pasaulis, į kurį persikėlė Lietuva. Bet klausimas netgi ne Konstituciniam Teismui, nes kai nebėra konstitucinės sąžinės, Konstitucinis Teismas nebepadės. Jeigu Seimas veikia nepaisydamas netgi preambulės, tai ką Konstitucinis Teismas bepadarys?

Atsigauti dabar reikia visiems, tiesą sakant, nes pralaimėsime visi. Mes gi esame iš tikrųjų prūsų kelyje. Prūsai labai griežtai priešinosi. Žinote, ir liko Prūsijos vardas jau Vokietija dabar. Tai Michailo Suslovo planas čia pat – Lietuva liktų be lietuvių.

Paskutinis reikalas dabar dėl Lietuvos televizijos ir apskritai internetinės erdvės, kuri čia toki svarbi šiais laikais. Mes, žinoma, dėkingi Lietuvos televizijai, nes tais metais jina buvo su mumis, ir kas mes būtume be Lietuvos televizijos, bet režisieriai, tiesą sakant, kurie dirbo labai neblogai prie komunistų, jau buvo tos sistemos dalis, jie gi atgailauti puolė, suprantama, žmogiška, bet jie puolė ir persistengdami. Vienas idealus filmas to persistengimo yra tokio Vidmanto Puplauskio, režisieriaus, gal jis ir klauso šios kalbos, turiu atsiprašyti jo, bet ką gi tylėsi. Tas filmas, prieš tris savaites rodytas apie pergalingą dešiniojos ideologijos pergalę Sąjūdžio laikais, kaip stebuklinė pergalė parodyta dešinioji ideologija. Ir prie to lyderio kas pritapo, visi tada sutapo su Lietuva, visi kiti buvo kažkur kitur, jau priešiški. Be to, tame filme šneka persivertėliai, kurie prie komunistų visiškai gerai gyveno ir netgi baisiau negu gerai. Ir filmas, kodėl aš jį miniu, ir Vidmanto Puplauskio pavardę noriu, kad įsidėmėtumėte, visiškai išbraukė Romualdą Ozolą, įsivaizduokite, vienas lyderis yra, Romualdo Ozolo nėra. Steigiamojo suvažiavimo metu jis buvo išrinktas pirmas iš lyderių, mes visi atsimename. Ideologas – tai ideologas, bet ir išrinktas. Jo nėra, jis tame filme tik šmėžuoja, jam kalbėti neduoda, šneka Rasimavičius kažką. Juokinga klausyti netgi buvo ir žiūrėti.

O ką Romualdas Ozolas? Romualdas Ozolas globaliai Lietuvai priešinosi kiek galėjo ir jis labai anksti tai darė, nuo „Pasaulis yra čia“, nuo to straipsnio 1981 metais. Paskui kuo tas baigėsi? Jį gi net ujo ir teisė. Ar dar kas atsimenate, kad jam jau teismo byla buvo iškelta už nederamą Kovo 11-osios mitingo paraiškos padavimą dėl eisenos per Gedimino prospektą.

Taigi dėl tos globalios Lietuvos taip: jeigu būtų dviguba ar triguba pilietybė, vadinasi, mes apdovanotume savo žmones dviguba, triguba sąžine. Yra išeitis, yra lietuvių pasas, čia reikia atskirai kalbėti. Be gyvenančiųjų užsienyje teisės balsuoti Lietuvoje, jeigu ten gyvenimi, nebalsuosiu čia, bet grįžęs čia balsuosiu ir atliksiu visas prievolės Lietuvai.

Algimantas Baltakis dar 1982 metais pasakė genealias eiles:

*Lietuva pasauliui girias:
Kokios senos mano girios,
Kaip nutįsta gyvos gijos
Iš praamžių į mane!*

*Paukščiai tiesiai iš Sanskrito
Prie panemunių suskrido,
Čiulba ulba nuo pat ryto
Ant archajiškų šakų.*

Štai čia sakau, kad tie paukščiai neišskristų ir girios nebūtų iškirstos. Tepadede Dievas! (*Plojimai*) Ačiū.

Čia, aišku, yra dabar mūsų visų, net nežinau, kaip Angonitą Rupšytę pavadinti, kaip Angonita save vadini? Motina negalim. Štai jau ranka moja, sužadėtine negalim, sakoma našle – taip pat netinka. Žodžių visų rajonų draugė geriausia. Angonita, ateik čia, su Stasiu Paškevičiumi esame paruošę tau dovaną. Ateik, ateik – Stasys Paškevičius tuoj įteiks ją. (*Plojimai*) Nešk, Stasy. Čia turbūt bus geriausia tavo Sąjūdžio laikų nuotrauka. (*Plojimai*)

A. RUPŠYTĖ. Ačiū visiems, kad buvote, esate ir būsite! Jūs mano šeima, sąjūdiečiai! (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Ačiū. Ačiū Arvydui. Ačiū Stasiui. Ačiū Angonitai. Iš tikrųjų Sąjūdis veikė visoje srityse, taip pat ir paminkloaugos srityje: jis kvietė jaunimą ne tik žodžiais, bet ir savo darbais tvarkyti piliakalnius, atstatyti paminklus, pasirūpinti istorinės atminties klodais. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys Vytautas Radžvilas Steigiamajame suvažiavime sakė: „Nereikia be paliovos klausinėti, ką gali ir ko negali Sąjūdis, pagaliau mes turime suprasti, kad yra Sąjūdis, judanti ir todėl gyva tauta, arba nėra nei Sąjūdžio, nei Tautos.“

Žodį dabar ir tars Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos narys profesorius Vytautas Radžvilas. Kviečiu. (*Plojimai*)

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos nario profesoriaus Vytauto Radžvilo kalba

V. RADŽVILAS. Brangūs ir šaunūs Sąjūdžio bendražygiai! Man yra didžiulė garbė ir didžiausias atlygis kreiptis į jus iš šios aukštos tribūnos. Tai jūs per karštį ir speigą, lietuvių ir sausrą ėjote per Lietuvą, nešdami Sąjūdžio žinią. Tik todėl, kad jūs buvote, tapo įmanomas Kovo 11-osios stebuklas ir tos dienos Respublika. Jūs buvote gyvasis Sąjūdis ir gyvoji lietuvių tauta. Šios žemės druska ir šviesa. Todėl lenkiu prieš jus galvą. (*Plojimai*)

„Diena atrištom akim. Tauta iš kapo pakilus. Viešpatie, leisk jai atkimt. Tebūna jos žodžiai kilnūs.“ Būtent šie prieš 30 metų ištarti Justino Marcinkevičiaus žodžiai buvo kupini tikėjimo ir vilties. Jais buvo pasakyta visai Lietuvai ir per visą Lietuvą nuvilnijo žinia, kad mes keliamės iš kapo, turėdami vienintelį ginklą. Tas ginklas buvo labai aiškus, paprastas, bet neįveikiamas. Tai principas: „Jūs pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus.“ Tiesa iš tikrųjų padarė mus laisvus, tačiau trumpam. Taip jau nutiko, kad tą valstybę, kurią atkūrėte jūs ir kiti mūsų bendražygiai, jų šiandien čia jau nėra, mus stebi iš aukščiau, pasisavino kiti, daugeliu atveju tie, kurie tūnojo pakampėse, o kartais buvo ir tos valstybės priešininkų stovykloje ir gretose. Todėl nejučia, žingsnis po žingsnio, iš mūsų valstybės traukėsi tiesa. Mes sakėme, kad nenorime gyventi melo imperijoje. Buvo skaudu ir sunku matyti, kaip Lietuvoje to melo, kurio, manėme, atsisakėme visiems laikams, daugėjo. Kol jis užvaldė beveik viską.

Todėl šiandien kalbame arba pasakojame sėkmės istoriją, nenorėdami matyti to, kas vis dėlto turėtų būti įvardinta, ir paskatinti ieškoti dar didesnės sėkmės. Pirmiausia, mūsų šalyje įtartinais radikalais ir pašaipų taikiniai tapo mūsų disidentai ir rezistentai. Žmonės, kurie drąsiausiai, nepalaužiamai, pasiaukojamai net okupacijos laikais gynė tautos ir valstybės idėją. Toliau buvo žengta nesustabdomai ir užmiršta, kad pavergta Lietuva gyveno žodyje. Ir šį žodį įspūdingiausiai išstardavo Justinas Marcinkevičius, kurio ištara pradėjome šitą susirinkimą. Šis žmogus, kurio žodyje gyveno viltis ir laisvos Lietuvos idėja, tapo pašaipų, pajuokų taikiniu. Ir taip grimzdome į tą melą vis giliau, ir pradėjome nebejausti, kad kartais užmiršome, už ką kovojome. Nejaugi iš tikrųjų buvo šalta, kentėta, stingta prie laužų tam, kad, užuot turėję šiandien laisvą ir demokratišką Lietuvą, turime valstybę, kurią valdant pažymos yra pernelyg reikšmingos? Ar iš tiesų milžiniškos ekonominės ir socialinės atskirties vienintelė priežastis yra vis ant kojų neatsistojanti šeimos ekonomika? O gal vis dėlto yra nepasotinamas kai kieno godumas? Tas godumas, kuris išvijo iš tėvynės beveik milijoną žmonių. Ir galiausiai šiandien išskyla svarbiausias klausimas – turėsime ar neturėsime savo Lietuvą, už kurią buvo kentėta, kovota ir mirta. Taip jau yra, kad Lietuva fiziškai yra pernelyg maža, kad ji aprėptų visą pasaulį, bet mums dvasiškai Lietuva yra ir privalo būti didesnė už pasaulį, nes ji yra vienintelis mūsų meilės ir rūpesčio objektas. Galima mylėti Lietuvą iš toli, paviršutiniškais jausmais kalbėti apie jos ilgesį, bet tikroji meilė Lietuvai yra kasdienis tylus, pasiaukojamas darbas čia ir dabar statant šitą valstybę. Todėl šitos valstybės mes tikrai neatiduosime. Mes nesame jos šeiminkai todėl, kad gavome ją kaip dovaną iš tų, kurie kasdieniu praktiku, prireikus krauju gynė tautos laisvę, garbę ir gyvybę.

„Šaukiu iš amžių: ateities nevertas, kas dabarties nedrįso tautai nešt.“ Mes privalome statyti Lietuvą šiandien čia ir dabar. Jeigu šito nepadarysime, mes negalėsime perduoti tiems, kurie ateis po mūsų, dovanos, kurią gavome iš savo protėvių. Jie tai darė. Todėl manau, kad atėjo laikas pasakyti: ta Lietuva yra mūsų, mes ją susigrąžinsime ir ji gyvuos per amžius. Ačiū už dėmesį. (*Plojimai, ovacijos*)

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Dėkojame profesoriui Vytautui Radžvilui. Dėkojame dar kartą. Į šią istorinę Seimo salę iš Lietuvos miestų, miestelių ir kaimų suvažiavo daug sąjūdiečių, kurių dėka Lietuva kasdien, kas mėnesį kito dvasiškai ir politiškai. Reikėjo drąsos, ryžto ir asmeninio pasiaukojimo ne tik organizuojant Sąjūdžio veiklą, bet ir atlaikant to meto valdžios spaudimą. Tauta šviesėjo, atsikratydama baimės.

Nepaisydami sveikatos, amžiaus, užimtumo, jūs stengiatės išsaugoti to laikmečio istorinę atmintį, kad ateinančios kartos galėtų prisiliesti prie gyvosios savo krašto istorijos.

Žodį tars Šiaulių miesto Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio atsakingoji sekretorė, laikraščio „Savaitės krivulė“ redaktorė Irena Vasinauskaitė. (*Plojimai*) Ji buvo viena iš pirmųjų sąjūdiečių, kuri 1998 metais išleistoje knygoje „Išsivadavimas“ įamžino Sąjūdį Šiaulių krašte. Prašau.

Šiaulių miesto Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio atsakingosios sekretorės, laikraščio „Savaitės krivulė“ redaktorės Irenos Vasinauskaitės kalba

I. VASINAUSKAITĖ. Būkite pasveikinti, brangieji, atvykę iš visos Lietuvos, būkite pasveikinti dvigubai tie, kurie dėl tam tikrų asmeninių priežasčių ar nusivylimo neatvažiavote į Vilnių, bet galbūt stebite šį mūsų renginį per televiziją ar klausotės. Vis tiek pat jūsų širdyse gyvena Sąjūdis, jeigu jis nėra tik regioninė struktūra, jeigu jis – dvasinė būseną, jeigu jis – gyvenimo būdas arba, kaip sakė mūsų Justinas, atėjęs iš toli – iš Mindaugo Lietuvos, lipdytos daug daug daug ir ilgai, kad būtų nulipdyta ši valstybė, iš knygnešių sąjūdžio, kad būtume raštingi ir kalbėtume gimtąja kalba, iš Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio – jie, žinodami, kad juos šmeiš, kaip rašė Lionginas Baliukevičius-Dzūkas, vis tiek gynė Lietuvą. Atsisakė vardų, pavardžių, ir tai darė anonimiškai ne tik dėl savo šeimų ir kaimynų saugumo, nes jiems nebuvo svarbi garbė – jiems svarbiau buvo Lietuva. Aš manau, kad nė vienas Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio dalyvis nebūtų leidęs sau rinkimų kampanijos proga fotografuotis prie laisvės kovų dalyvių kapų ir naudoti tai reklamai.

Istorinė atmintis turėtų būti mūsų kasdienybė. Mes turime žinoti savo šalies istoriją. Žinodami ją niekada nesidžiaugtume bestseleriu „Mūsiškiai“. Tiesiog nebūtų parašyta ta knyga, jeigu būtume žinoję tikrą istoriją, nes Lietuvoje visada taikiai sugyveno visos tautos, kol neprasidėjo karai, marai ir okupacijos, nebuvo sukiršinti žmonės.

Aš noriu šiandien padėkoti visiems, kurie dirbo ir įgyvendino tai, ką nusprendavo Sąjūdžio tarybos Vilniuje ir regionuose. Aš noriu atsiprašyti visų, kuriuos įžeidžiau asmeniškai ir kurių galbūt neatsiprašė kiti žmonės, kurie irgi įžeidė, iki šios dienos, ir čia salėje esančių, ir prie *telikų*. Atsiprašu, nes kurti ir lipdyti Lietuvos piktai ir išsiveidus tiesiog negalima. Tada nebus gerų žmonių Lietuvoje, kaip sakė Algirdas Kaušpėdas, o bus, jų ir taip yra nemažai, Kaušpėdai, funkcionieriai, portfelių karaliai. Ypač daug šiandien, ar ne? Taigi atleiskite, žmonės. Ir prašau pirmininkų neįskaityti šito laiko, nes iš šitos tribūnos retai kada sakoma ačiū žmonėms, o dar rečiau turbūt visų atsiprašoma.

Dabar noriu pasakyti, kad pakeičiau kalbą iš esmės, nes iš karto žinojau, kad nekalbėsiu apie Garliavą ir apie blogą Seimą. Apie Garliavą geriau, negu pasakė Laisvės premijos laureatė Nijolė Sadūnaitė, neįmanoma pasakyti. Blogo Seimo neturiu teisės koneveikti, nes parlamentinėje Respublikoje Seimas yra svarbiausia institucija ir ji yra tokia, kokią mes išrenkame patys. Todėl turime galvoti, mokytis ir suprasti, nes jokie respublikiniai ir vietiniai *MG boltikai* ir jokios jų sąjungos protingo žmogaus, žinančio Lietuvos istoriją, negali apgauti. Net jeigu rinkimų kampanijos sėkmė būna 50 %, kapitalinė propaganda, užmigdanti žmogaus budrumą, vis tiek mes jau galime vertinti, kiek kuris politikas padarė Lietuvai, ir balsuoti už darbus, o ne už kalbas, likus keliems mėnesiams iki rinkimų. Mes turime būti labai atsargūs.

Dabar pasakysiu, ką aš netikėtai iškapsčiau, nes dirbu laikraštyje Raseiniuose, kaip kūrėsi tokios įdomios struktūros. Profesoriau, kažkada buvo „Strekoza“ planai. Jūs turbūt prisimenate, ir būdavo daromi ryšiai rinkimų kampanijų metu. Regioninė žiniasklaida dabar labai įdomiai eina į 2019 metų rinkimus ir arčiausia valdžia, kuri yra arčiausiai žmogaus – savivalda, bus įdomiai imama, kad valdžioje išliktų tie žmonės, kurie faktiškai sėdi vietinėje valdžioje po 15 metų. Savivaldybės neturi teisės turėti žinybinių laikraščių, bet niekas neuždraudė naudotis įstatymais ir kurti mažąsias bendrijas, tokias viešinimo įmones, kurios laimi konkursus ir gauna šimtatūkstančius sumas iš mokesčių mokėtojų pinigų. Biudžete numato eilutes, konkursą laimi, konkrečiai Raseiniuose, tarkim, pergalės strategai. Kokia čia pergalė, kai 20 metų sėdi tie patys? Čia Darbo partijos *išmislas* Raseiniuose yra tie pergalės strategai. Parvažiavę į namus pasižiūrėkite, kas jūsų savivaldybėje dedasi, galbūt taip pat bus norima išlikti, kol išneš iš vietinės valdžios... nes vietinė valdžia labai svarbi, ten yra mokesčiai, ten yra vietinės valdžios politikų siuntimas, eikite jūs ten, į Seimą, ir sakykite jiems, nes jie visi blogi, o tuo pačiu metu nežiūrėkite mūsų. Vietinė valdžia yra arčiausiai žmogaus. Vietinė valdžia priverčia žmogų arba tylėti ir nusivilti, o galų gale susikrauti lagaminus ir išvažiuoti, nes ne dėl mažų atlyginimų, ne dėl to, kad nėra ko valgyti, emigruoja žmonės iš Lietuvos, nes Lietuvos ne amžinojo išalo žemė. Žmonės emigruoja iš Lietuvos daugiausiai dėl elgesio su jais valdžios institucijose.

30-aisiais Sąjūdžio metais beveik visos savivaldybės vėl užkodavo duris. Jeigu surandi duris, pro kurias įvedi žmogų, nes vidinės kiemų durys paprastai būna be kodinių spynų, tada išgirsti savivaldybės tarnautojų žodžius – kodėl tie žmonės vaikšto po savivaldybę? O kieno tos savivaldybės, jeigu ne Lietuvos žmonių ir išlaikomos, ir suformuojamos? Kažkokia keista neapykanta ir pyktis tam, kuris tave maitina, labai sustiprėjo Lietuvos valdžioje. Ir aš vis tiek kaltinu, kad turbūt tie, kurie valdžioje, atėjo pykti ant tų, kuriems duoda darbą, yra tokie todėl, kad nežino Lietuvos istorijos.

Todėl Arūno Gumuliausko komisija, kuri čia atsirado, buvo Valstybinė istorinės atminties komisija, turėtų nepaprastai daug darbo ir politikų komisijos... Atsiprašu, kad blaškausi, turiu skubėti, nes po manęs labai geras jaunas žmogus kalbės. Tai galbūt ši komisija pasikeis, kai vėl ateis kiti politikai, ir galbūt kiti politikai jos neišrinks, bet aš norėčiau, kad būtų stipri kultūra, istorinės atminties struktūra, kuri bent jau atgimimo istoriją fiksuotų, skaitmenintų dėl vienos paprastos priežasties – kad dar gyvi liudytojai. Mes dar galime pasakyti ir galų gale mes galime stebėti, prognozuoti, kas vyksta Lietuvoje ir dėl ko taip yra.

Atminkite, žmonių, dirbusių Sąjūdžio būstinėse, buvo tokia nerašyta taisyklė, kad iš Sąjūdžio būstinės neišeitų nė vienas žmogus, atėjęs pasiguosti, pasiskusti, išsikeičius ir nepatenkintas. Ir nesvarbu, kad reikėjo dirbti labai ilgai, ir nesvarbu, kad niekas nepasakė už tai ačiū. Žmogus išeidavo iš būstinės laimingas ir patikėjęs Lietuva. Dabar, kai pasižiūriu atgal, galvoju, Viešpatie, ir aš dalyvavau tame žmogaus apgavimo procese, regione labai labai stengiausi padėti žmogui, o iš tikrųjų vis tiek, atėjęs į kokią valdišką struktūrą vėliau, po penkerių ar dešimties metų, jis buvo nykiai nuviltas.

Pasakysiu tris pavyzdžius iš gyvenimo, kas vyksta savivaldybėse, dėl vienos paprastos priežasties – šitą žino ir Seimas, ir paklydimus vietinių valdžių Seimo kontrolieriai pripažino. Na ir kas? O vietinei valdžiai, atvirai pasakius, nusišvilpti, kai tarptautinių misijų dalyvio, kai Lietuvos kario, išėjusio į atsargą, iširiamas kelias į sodybą. Tarptautinių misijų dalyviui, kalbančiam kelio mis kalbomis, iki šiol tebėra paslaptis, kuriuose kraštuose jis tą tarnybą atliko, vietinė Šiaulių rajono valdžia išarė keliuką. Seimo kontrolieriai sako: neteisingai pasielgėte, kelias yra visuose gugluose, *mepsuose* ir visose susisiekimuose, o kareivio žmonai priešinfarktine būseną ir jis turi žmoną nešti iki greitosios, nes pas jį neatvažiuoja nei greitoji, nei policija patikrinti, kaip jis ginklą seife laiko. Klausykite, negalima šitaip tyčiotis iš žmonių, todėl mes darbo turime labai daug. Kažkaip šiandien kalbėdama ir sakydama, kad jeigu kada nors mes buvome aktyvuoti laisvei ir laisvės siekiui, turėdami tvirtą istorinį pamatą, aktyvuokimės veiklai dėl gero žmogaus, Kaušpėdai, rimtai!

Dėl mūsų pasiaukojimo žmogui, kuris tikėtų valstybe, kuris nebėgtų iš jos ir kuris kurtų. Jėzau, atsiprašau, kad tiek ilgai kalbėjau. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (R. PAKALNIS). Ačiū. Ką darysi, skaudantiems dalykams pasakyti kartais prireikia minutės daugiau negu įrastai.

Dabar, praėjus 30 metų, galime pasidžiaugti, kad ne tik mes patys Sąjūdžio žmonės, istorikai, bet ir jaunimas ėmė domėtis Sąjūdžio istorija, priimtais dokumentais, jo veikla. Juk kaip politinė Tauta atgimė ir brendo Sąjūdžio laikotarpiu. Nemaža dalis Sąjūdžio idėjų, išdėstytų Sąjūdžio programoje, rezoliucijose, pareiškimuose, aktualios ir šiandien.

Savo išvalgomis kviečiu pasidalinti Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto magistrantą Vytautą Vyšniauską. Kviečiu į tribūną. (*Plojimai*)

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto magistranto Vytauto Vyšniausko kalba

V. VYŠNIAUSKAS. Gerbiami minėjimo dalyviai, brangūs Lietuvos žmonės, esu be galo laimingas šiandien galėdamas kreiptis iš šios tribūnos. Man sunku išsakyti savo dėkingumą Sąjūdžio didžiūnams už nuveiktus darbus, kurių vaisiais mintame kiekvieną dieną. Tačiau dar sunkiau apsakyti tą liūdesį ir neviltį, kurioje skęsta lietuvių tauta, apsinuodijusi tais vaisiais, kuriais niekas daugiau nebesirūpina. Užteks padėkų, atėjo laikas prasikrapštyti akis.

Kol įvairiose iškilmėse linksmiamės, mūsų senoliai miršta apleisti palatose ir trobose. Kol giriamės iškovoję laisvę, daugiau kaip pusė milijono Lietuvos gyventojų – 600 tūkst. žmonių, įsivaizduojate kokie skaičiai, 600 tūkst. Lietuvos žmonių dūsta žemiau skurdo ribos. Kol mes spaugujame apie globalią Lietuvą, trečdalis mūsų moksleivių Lietuvoje nemato jokių ateities galimybių. Esu iš Kelmės rajono kaimo, tad žinau, ką kalbu. Jau šiandien bet kuriame provincijos mieste ar kaime matome nykiai tuščias gatves, uždarytas mokyklas, apleistus parkus. Ta nejauki tuštuma primena kare išmirusios tautos kapą, ant kurio beliko beprasmiu virtęs žodis „Tėvynė“.

Mes į tai reaguojame kalbomis apie sėkmės Lietuvą ir globalios Lietuvos perspektyvą. Ir ką – prisišnekėjome, net 82 % moksleivių svarsto apie emigraciją, kurios mastai niekaip nemažėja. Sąjūdžio programoje buvo iškeltas tikslas įtvirtinti tautinę švietimo sistemą, pagal kurią būtų ugdomos Lietuvai patriotiškai atsidavusios asmenybės. Šiandien, panašu, mums į tai nusipjauti. Tarsi daugelio žmonių beviltiška ekonominė padėtis ir labiausiai Europoje auganti socialinė atskirtis dar nepakankamai mažintų norą palikti Lietuvą, mes dar ir visiškai apolitiška švietimo sistema ir kalbomis apie globalią Lietuvą ugdome politinių beraščių, ekonominių migrantų ir tėvynės likimui stipriai abejingų kosmopolitų kartą. Per pastaruosius tris dešimtmečius Lietuvą paliko jau

beveik milijonas žmonių, o mes tuo tarpu išsiviepe būkai aiškiname, jog prisivešime pigių imigrantų ir užkišime atsivėrusią skylę. Tai sena komunistinė logika. Sovietų maršalas Georgijus Žukovas yra sakęs: „Žūvančių vyrų negailėkite, bobos vis tiek prigimdys.“ Šiandien jau ir mūsų šalis sako panašiai. Negailėkite iš tėvynės išvartų tautiečių, iš svetur atsivarysime naujų. Ar jau visai pamiršome, kad Sąjūdžio programoje buvo labai aiškiai pasakyta: nekontroliuojama migracija, atitraukianti žmones nuo gimtosios žemės, yra žalinga tautų nacionaliniams interesams, o naujoji ekonominė politika privalo tarnauti ne anoniminei visuomenei, o konkrečioms Lietuvos žmonėms. Tačiau šie Lietuvos žmonės paprasčiausiai buvo užmiršti. O šią pačių lietuvių užmarštį mes vadiname, tik paklauskite – globalia Lietuva.

Jeigu Lietuva yra visur ir jai užtenka bendros žmoniškumo Konstitucijos, tuomet atsakykite man, kvailam vaikėzui, kuriems velniams ta Lietuvos valstybė apskritai reikalinga? Kam reikėjo kruvinių aukų už Lietuvą, jeigu būtų užtekę atidaryti SSRS sienas, kad visi patogiai išsivaikščioutume? Globali Lietuva iš esmės sako, kad Lietuvos valstybė lietuviui kaip šuniui penkta koja, tik apsunkinanti gyvenimą.

Gana apsimetinėti prieš nuogą karalių. Turime pagaliau pripažinti tai, kas akivaizdu. Būtent Konservatorių partija, kuri kūrėsi kaip Sąjūdžio tęsėja, sukurdama „Globalios Lietuvos“ projektą iš tikrųjų pati pirmoji išdavė Sąjūdžio idealus. Ne geriau atrodo ir kitos partijos, bet iš jų, tiesą sakant, niekas nieko ir nesitikėjo. Tai dvigubas smūgis tikėjimui Lietuvos ateitimi.

Mes turime daug įvairių partijų: „MG Baltic“ turi savo liberalią nusikaltėlių partiją, buvę komunistai turi savo partiją, valstiečiai, tautininkai, lenkai, žalieji ir darbininkai turi po partiją. Net Kremliaus agentai ir tų agentų medžiotojai turi savo partijas. Tuoj turėsime eurotautininkų, pabėgėlių ar kokių nors homoseksualistų partiją, kiekvienai – po savo interesą.

Turime gyvą lietuvių tautą, vieną ir vienintelę, bet savo tautą mes uždarėme į karstą, kuri seniai nuleidę į duobę bandome palaidoti fantastiškais partijų programomis, kurios visos kaip viena užmirštos po rinkimų. Partijose rinkimai, galėję tapti irklais, kuriais Lietuva kabintųsi į priekį, šiandien yra tapę kastuvais, kuriais naudojasi mūsų tautos duobkasiai.

Kada girdžiu kalbant, kad už tautinės valstybės idėjos kyšo Kremliaus ausys, tad turime jos išsižadėti ir būti eurotautininkais, turiu pripažinti, jog tai bemaž baisiausias lietuvių tautos ir valstybės išniekinimas nuo to meto, kai Algirdas Brazauskas Lietuvos vėliavą pavadino skuduru. Turime aiškiai suprasti, kad eurotautininkų pirminis interesas yra eurofinansuojamas tautų sumaišymo politinis projektas, kuriame nepiniginis lietuvių tautos interesas laikomas visišku nesuapratimu.

Negalime sau leisti pamiršti, kad tautinė valstybė – tai kone pamatinis Sąjūdžio idealas. Sąjūdžio programoje tautų sumaišymo ir suliejimo politika yra prilyginama stalinistiniam genocidui ir smerkiama kaip nusikalstama ir antihumaniška. Tai, ką Sąjūdis laikė stalinistinio teroro nusikaltimu, mes šiandien sau aiškiname kaip vienintelę Lietuvos išlikimo perspektyvą.

Palaukit, palaukit, aš žinau, kas man tuoj bus pasakyta. Jeigu tu drįsti šitaip kritikuoti šandienos ideologus ir demagogus, kaltindamas juos Lietuvos silpninimu ar net naikinimu, vadinasi, tu pats esi Lietuvos išdavikas ir tikriausiai netgi nedraugiškų valstybių agentas. Ką gi... (*Plojimai*)

Ką gi, jeigu bandymas vadovautis Sąjūdžio programa, atnešusia Lietuvai laisvę, yra tarnystė priešui, belieka pripažinti, kad pagrindinis šandienos eurotautininkų priešas yra nei daugiau, nei mažiau – pati Lietuvos laisvė. Laikas baigti šį kvailą etikečių kljavimą. Pagaliau pripažinti, kad Lietuvą pradėjome laidoti neišgirdę mirties nuosprendžio, ir ryžtis pagaliau gaidinti, o ne dusinti jos gyvybę.

Lietuvių tauta yra gyva. Ir kaip jaunosios kartos atstovas Sąjūdžio 30-mečio proga pažadu, kad po pasaulį išsiblaškę, iš namų išvartę tėvynainiai ras savo kelią atgal. Rasime bendrą pagrindą susivienyti, ir lietuvių tauta vėl sugrįš namo gyvuoti čia per amžius savo laisvoje valstybėje. Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkojame. Sąjūdžio idėjos jungė ir jungia mus morališkai ir pilietišškai.

Atsakomybė už savo šalį ir Tautą išlieka aktuali, todėl neužmirškime 1988 metais Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Steigiamajame suvažiavime priimtoms Geros valios deklaracijos žodžių, kurie aktualūs ir šiandien (cituoju): „[...] Visose Lietuvos gyvenimo srityse esame pasiryžę siekti

taikos ten, kur rasime nesantaiką, tiesos ten, kur rasime klaidinimą, darnos ten, kur rasime netvarką, šviesos ten, kur rasime tamsą. [...] Į kiekvieną konkretų žingsnį, įgyvendinantį skelbiamą politiką, visada atsakysime geros valios dvasia, nes mes esame Lietuva ir mūsų ateitis – Lietuva.“

Dar turiu vieną nedidelį prašymą. Matau, kampe ant laiptų sėdintį Sąjūdžio Seimo tarybos narį, Nepriklausomybės Akto signatarą Emanuelį Zingerį, jis pažadėjo perskaityti sąjūdiečiams skirtą Islandijos prezidento sveikinimą. Kviečiu į tribūną. (*Plojimai*)

E. ZINGERIS. Didžiai gerbiamas Seimo Pirmininke ir tuometės Lietuvos vadove, Atkuriamojo Seimo Pirmininke, Prezidente Valdai Adamkau, Sąjūdžio kūrėjai, įgyvendintojai. Ką tik prieš porą dienų dalyvavau Ženevoje, kur penkios tautos susirinko, jų atstovai – suomia, lenkai, Baltijos atstovai, ir paminėjo šimtmetį. Prieš šimtą metų 22 metams buvo atitolinti lageriai. Mūšiuose už Suomijos, Lenkijos, Baltijos šalių nepriklausomybę prieš bolševikus laimėjome 22 metus, ir tų 22 metų sėkmingas kvėpavimas padėjo mums sovietinę realybę pamatyti kaip laikiną, nesėkmingą. Jų realybė buvo nesėkminga, mūsų išlaikyta ikikarinė Lietuva buvo to greičio, kurį Sąjūdis, o vėliau ir Seimas pirmasis Atgimimo metu įgyvendino. Įsivaizduojate... (*Balsas salėje*) Suprantu. Įdomu, kad kai aš kalbu, visada man taip sakoma. (*Juokas salėje, plojimai*) Leiskite bent pajuokauti prisiminus mano kilmę.

Norėčiau jums šiandien perskaityti tos valstybės, kuri prieš šimtą metų irgi atsikūrė ir mus palaikė kaip individualistų tautą... Tai yra islandai. Aš nekalbu apie visų šalių demokratų, kurie buvo mūsų pusėje, aš kalbu apie Islandiją, kad ji įgyvendino šį planą, pripažino mus iki Sovietų Sąjungai sugriūnant. Mes tapome laisvi, pasaulis mus pripažino, tai yra islandai. Ne iš jų malonės – ne iš Maskvos malonės, o iš tų kelių valstybių, kurios nusprendė šitą vakuumą sugriauti.

Aš jums perskaitau islandų prezidento šiandien atsiųstą mums pasveikinimą iš kelių žodžių Sąjūdžio 30-mečio sukakties proga, įsiklausykite į žodžius: „Sveikinu Sąjūdžio narius ir visus Lietuvos žmones, laimėjusius kovą už laisvę. Mes, islandai, puikiai žinome ir vertiname Nepriklausomybės tautų bendrijoje, kurioje turėtų viešpatauti teisės viršenybė, svarbą. Linkime lietuviams sėkmės kuriant sąžiningą, atjaučiančią ir visiškai laisvą visuomenę. Islandijos Respublikos prezidentas Gudnis Johanesonas.“ Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Prisiminkime Sąjūdžio dvasią. Dvi trumpos dainos. „Brangiausios spalvos“.

Lietuvos kariuomenės vyrų choras „Aidas“ ir moterų vokalinis ansamblis „Dainų sodai“ dainuoja Kęstučio Vasiliausko dainą „Brangiausios spalvos“ ir Tado Šumsko dainą „Paimkim Lietuvą ant rankų“

Sąjūdžiui prisiek! Valio! Valio! Valio! (*Plojimai*)

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Dėkoju visiems dalyviams, svečiams, Lietuvos kariuomenės vyrų chorui „Aidas“ ir moterų vokaliniam ansamblui „Dainų sodai“, vadovui profesoriui Tadaui Šumskui. (*Plojimai*)

Daug sveikatos ir tvirtybės visiems. Skelbiu iškilmingą minėjimą baigtą.

Su Sąjūdžio 30-mečiu!

Kviečiu į Vitražo ir Laisvės galerijas pabendrauti, pasiklausyti meninių kolektyvų, pasirašyti knygoje „Pasižadėjimas Lietuvai“.

PAVARDŽIŲ RODYKLĖ

- Adamkus Valdas 6, 19
- Bagdzevičius Rimantas 5
- Baliukevičius-Dzūkas Lionginas 15
- Baltakis Algimantas 14
- Brazauskas Algirdas Mykolas 18
- Elemanas Jensenas Ufė (Ellemann-Jensen Uffe) 7
- Fredenas Larsas (Fredén Lars) 7
- Greimas Algirdas Julius 12
- Grybauskaitė Dalia 5
- Gumuliauskas Arūnas 16
- Johanesonas Gudnis (Jóhannesson Guðni) 19
- Juozaitis Arvydas 11, 12
- Kaušpėdas Algirdas 10, 11, 16, 17
- Landsbergis Vytautas 6, 7, 8, 9
- Lukasas Edvardas (Lucas Edward) 7
- Lukšienė Meilė 12
- Marcinkevičius Justinas 5, 12, 14, 15
- Meris Lenartas Georgas (Meri Lennart-Georg) 7
- Mykolaitis-Putinas Vincas 10
- Nestoras Eiki (Nestor Eiki) 7
- Ozolas Romualdas 12, 13
- Pakalnis Romas 5, 6, 9, 10, 11, 12, 17
- Paškevičius Stasys 14
- Pranckietis Viktoras 5, 6, 7, 15, 19
- Puplauskis Vidmantas 13
- Radžvilas Vytautas 14
- Rasimavičius 13
- Ražukas Romualdas 6, 7, 8
- Rupšytė Angonita 14
- Sadūnaitė Nijolė 16
- Steponavičius Gintaras 13
- Suslovas Michailas (Suslov Michail) 13
- Šumskas Tadas 19
- Tarmakas Martas (Tarmak Mart) 6, 7
- Vasiliauskas Kęstutis 19
- Vasinauskaitė Irena 15
- Vileišis Petras 12
- Vyšniauskas Vytautas 17
- Zingeris Emanuelis 19
- Žukauskas Artūras 12
- Žukovas Georgijus (Žukov Georgij) 18

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija
Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius
Tel. (8 5) 239 6060, faks. (8 5) 239 6289, el. p. *priim@lrs.lt*
Interneto puslapis *www.lrs.lt*